

ZALECENIA

ZALECENIE KOMISJI (UE) 2020/775

z dnia 5 czerwca 2020 r.

w sprawie kluczowych elementów godziwej rekompensaty oraz innych kluczowych elementów, które należy uwzględnić w uzgodnieniach technicznych, prawnych i finansowych między państwami członkowskimi na potrzeby stosowania mechanizmu pomocy zgodnie z art. 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/941 w sprawie gotowości na wypadek zagrożeń w sektorze energii elektrycznej i uchylającego dyrektywę 2005/89/WE Parlamentu Europejskiego i Rady

(notyfikowane jako dokument nr C(2020) 3572)

KOMISJA EUROPEJSKA,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,

uwzględniając art. 15 ust. 7 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/941 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie gotowości na wypadek zagrożeń w sektorze energii elektrycznej i uchylającego dyrektywę 2005/89/WE ⁽¹⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Art. 194 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) stanowi, że polityka Unii w dziedzinie energetyki ma na celu, w duchu solidarności między państwami członkowskimi, zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii w Unii.
- (2) Rozporządzenie w sprawie gotowości na wypadek zagrożeń w sektorze energii elektrycznej ma przyczynić się do realizacji celów unii energetycznej, której integralnymi elementami są bezpieczeństwo energetyczne, solidarność, zaufanie i ambitna polityka przeciwdziałania zmianie klimatu.
- (3) Rozporządzenie to wprowadza mechanizm pomocy między państwami członkowskimi jako instrument zapobiegania kryzysom elektroenergetycznym w Unii lub zarządzania takimi kryzysami.
- (4) Ustanawiając środki niezbędne do wdrożenia mechanizmu pomocy, państwa członkowskie muszą porozumieć się co do szeregu kwestii technicznych, prawnych i finansowych w ramach regionalnych lub dwustronnych uzgodnień i opisać je w swoich planach gotowości na wypadek zagrożeń.
- (5) Aby pomóc państwom członkowskim we wdrożeniu, Komisja – po konsultacji z Grupą Koordynacyjną ds. Energii Elektrycznej (ECG) i Agencją ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki (ACER) – przygotowała niewiążące wytyczne dotyczące kluczowych elementów, które należy uwzględnić w takich uzgodnieniach,

PRZYJMUJE NINIEJSZE ZALECENIE:

1. Państwa członkowskie powinny stosować niewiążące wytyczne zawarte w załączniku do niniejszego zalecenia. Wytyczne te powinny pomóc państwom członkowskim w dokonaniu technicznych, prawnych i finansowych uzgodnień na potrzeby stosowania wymogów w zakresie pomocy określonych w art. 15 rozporządzenia (UE) 2019/941 oraz w opisanu tych uzgodnień w planach gotowości na wypadek zagrożeń, do których sporządzenia są zobowiązane na mocy tego rozporządzenia.
2. Niniejsze zalecenie zostaje opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Sporządzono w Brukseli dnia 5 czerwca 2020 r.

W imieniu Komisji
Kadri SIMSON
Członek Komisji

⁽¹⁾ Dz.U. L 158 z 14.6.2019, s. 1.

ZAŁĄCZNIK

1. WPROWADZENIE

Rozporządzenie (UE) 2019/941 („rozporządzenie”) przekłada koncepcję solidarności na praktyczne rozwiązania i ustanawia mechanizm pomocy pomiędzy państwami członkowskimi, który ma zastosowanie w przypadku spełnienia warunków określonych w odpowiednich przepisach. Ten mechanizm pomocy jest środkiem stosowanym w ostateczności w celu zapobiegania kryzysom elektroenergetycznym lub zarządzania nimi.

1.1. Mechanizm pomocy

W przypadku gdy państwo członkowskie zwraca się o pomoc, mechanizm pomocy zobowiązuje pozostałe państwa członkowskie będące stroną odpowiedniej umowy regionalnej lub umowy dwustronnej ⁽¹⁾ do współpracy w duchu solidarności w celu zapobiegania kryzysom elektroenergetycznym i zarządzania takimi kryzysami. Granice pomocy, jakiej może udzielić państwo członkowskie, są zasadniczo wyznaczane przez:

- maksymalne możliwe, w warunkach konkretnej sytuacji kryzysowej, dostępne międzyobszarowe zdolności przesyłowe,
- ilość energii elektrycznej niezbędną w celu ochrony bezpieczeństwa publicznego oraz bezpieczeństwa osobistego w państwie członkowskim udzielającym pomocy ⁽²⁾,
- bezpieczeństwo operacyjne własnej sieci elektroenergetycznej.

Niektóre elementy uzgodnienia regionalnego lub dwustronnego obejmującego prawne, techniczne i finansowe aspekty mechanizmu pomocy są już częściowo objęte art. 15 rozporządzenia. W swoich uzgodnieniach regionalnych lub dwustronnych państwa członkowskie muszą dodatkowo ustalić wszystkie niezbędne elementy i szczegóły, aby zagwarantować pewność i bezpieczeństwo wszystkim podmiotom zaangażowanym w funkcjonowanie mechanizmu pomocy. Uzgodnienia te muszą być opisane w odpowiednich planach gotowości na wypadek zagrożeń; w szczególności uzgodnienia te muszą obejmować mechanizm rekompensaty finansowej. Rozporządzenie oraz niniejsze wytyczne nie harmonizują wszystkich aspektów godziwej rekompensaty między państwami członkowskimi.

Rekompensata, o której mowa w art. 15 rozporządzenia, ma szeroki zakres. Obejmuje ona koszt energii elektrycznej dostarczanej na terytorium państwa członkowskiego zwracającego się o pomoc oraz dodatkowe koszty, takie jak powiązane koszty przesyłu i inne uzasadnione koszty poniesione przez państwo członkowskie udzielające pomocy.

Aby mechanizm pomocy funkcjonował prawidłowo, musi być spełnionych wiele warunków.

Po pierwsze, jak najdłużej powinny być stosowane środki rynkowe. Państwa członkowskie muszą dołożyć wszelkich starań, by zakończyć tworzenie skoordynowanych mechanizmów lub platform, które umożliwiają dobrowolne realizowanie odpowiedzi odbioru oraz dzielenie się innymi elastycznymi mocami wytwórczymi. W interesie zarówno państw członkowskich, które potencjalnie mogą udzielać pomocy, jak i tych, które potencjalnie mogą zwracać się o pomoc, leży uniknięcie sytuacji, w których środki nierynkowe – w tym przymusowe ograniczenie dostaw dla odbiorców – trzeba będzie wdrożyć na wcześniejszym etapie. Jest to również zgodne z ogólną zasadą przewidzianą w rozporządzeniu, zgodnie z którą rynek powinien dysponować maksymalną swobodą w zakresie rozwiązywania problemów związanych z dostawami energii elektrycznej.

Po drugie, zmiany cen hurtowych zgodnie z zasadami rynkowymi należy dopuścić tak długo (również w przypadku kryzysu elektroenergetycznego), jak funkcjonowanie rynków energii elektrycznej nie prowadzi do nasilenia się kryzysu elektroenergetycznego. Ograniczenia dotyczące składania ofert bądź też domyślne lub jednoznacznie określone pułapy cenowe, które nie są zgodne z właściwie skonstruowanymi zasadami rynkowymi ⁽³⁾, sprawiają bowiem, że sygnały cenowe nie odzwierciedlają zapotrzebowania na dodatkową energię elektryczną, a tym samym uniemożliwiają jej przepływ tam, gdzie jest potrzebna. Oznacza to, że w okresie poprzedzającym kryzys należy możliwie jak najdłużej dopuścić kształtowanie się cen rynkowych na podstawie podaży i popytu, a po ustaniu sytuacji kryzysowej ceny za niezbilansowanie powinny odzwierciedlać poniesione przez odbiorców koszty ewentualnych przerw w dostawach. Zapobiega to sytuacji, w której domyślne pułapy cenowe istniejące w zasadach bilansowania zniechęcają do inwestowania w elastyczne i niezawodne moce wytwórcze, które mogą pomóc uniknąć kryzysów elektroenergetycznych.

⁽¹⁾ Zgodnie z art. 12 ust. 1 rozporządzenia „środki regionalne” powinny być uzgadniane w danym regionie pomiędzy państwami członkowskimi, które dysponują technicznymi możliwościami udzielenia sobie wzajemnej pomocy zgodnie z art. 15. W tym celu państwa członkowskie mogą również tworzyć podgrupy w danym regionie i uzgadniać środki regionalne dwustronnie lub wielostronnie. Ponadto „środki dwustronne” powinny być uzgadniane pomiędzy państwami członkowskimi, które są bezpośrednio połączone, ale nie znajdują się w tym samym regionie.

⁽²⁾ Zgodnie z art. 15 ust. 2 rozporządzenia ostatecznym celem mechanizmu pomocy jest ochrona bezpieczeństwa publicznego oraz bezpieczeństwa osobistego.

⁽³⁾ Przepisy dotyczące pułapów cenowych i technicznych limitów cenowych są określone w art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/943 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz.U. L 158 z 14.6.2019, s. 54).

Po trzecie, należy zawsze – nawet w trakcie kryzysu elektroenergetycznego – utrzymywać transgraniczny dostęp do infrastruktury tak długo, jak jest to możliwe pod względem technicznym i ze względów bezpieczeństwa zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/943 ⁽⁴⁾. W zależności od ograniczeń technicznych występujących w poszczególnych państwach członkowskich uzgodnienia powinny zapewniać, w stosownych przypadkach, pełną dostępność międzyobszarowych zdolności przesyłowych i ofert po stronie popytu dla podmiotów rynkowych działających po drugiej stronie granicy. Opóźni to konieczność ograniczenia dostaw dla odbiorców w państwie członkowskim borykającym się z trudnościami w dostawach.

Po czwarte, państwa członkowskie zachęca się do współpracy na wszystkich etapach kryzysu elektroenergetycznego. Skuteczna współpraca na wczesnych etapach mogłaby zapobiec wystąpieniu lub eskalacji kryzysu elektroenergetycznego oraz złagodzić jego skutki.

Mechanizm pomocy może zostać uruchomiony przez państwo członkowskie zwracające się o pomoc wyłącznie w ostateczności, tj. po wyczerpaniu wszystkich możliwości oferowanych przez rynek lub w sytuacji, gdy jest oczywiste, że same środki rynkowe nie są wystarczające do zapobieżenia dalszemu pogorszeniu sytuacji w zakresie dostaw energii elektrycznej, zwłaszcza w przypadku gdy nie są one w stanie zapewnić energii elektrycznej niezbędnej do ochrony bezpieczeństwa publicznego oraz bezpieczeństwa osobistego. Ponadto muszą zostać wyczerpane środki krajowe, które państwo członkowskie zwracające się o pomoc przewidziało w swoim planie gotowości na wypadek zagrożeń.

1.2. Podstawa prawna

Art. 15 ust. 7 rozporządzenia stanowi, że Komisja po konsultacji z ECG i ACER przedstawia niewiążące wskazówki dotyczące kluczowych elementów godziwej rekompensaty, o której mowa w ust. 3–6, oraz innych kluczowych elementów uzgodnień technicznych, prawnych i finansowych, o których mowa w ust. 3, jak również ogólnych zasad dotyczących wzajemnej pomocy, o której mowa w ust. 2.

1.3. Zakres wytycznych

W art. 12 i 15 rozporządzenia określono szereg elementów i aspektów mechanizmu pomocy, które należy uzgodnić i zawrzeć w uzgodnieniach regionalnych i dwustronnych. Rozporządzenie to daje jednak państwom członkowskim dużą swobodę, jeśli chodzi o uzgodnienie przedmiotu takich skoordynowanych środków, a tym samym przedmiotu pomocy, jakiej udzielają. Do państw członkowskich należy uzgodnienie takich skoordynowanych środków i podjęcie odpowiednich decyzji; w szczególności dotyczy to uzgodnień technicznych, prawnych i finansowych niezbędnych do ich wdrożenia.

Przedstawienie przydatnych wytycznych dotyczących zarówno wspomnianych, jak i wszelkich dodatkowych elementów, które mogłyby zostać zawarte w tego rodzaju uzgodnieniach, wymaga przede wszystkim lepszego zrozumienia sytuacji, w których możliwe byłoby uruchomienie mechanizmu pomocy, oraz działań i podstawowych zasad, które mogłyby zapobiec wystąpieniu takich sytuacji. Celem niniejszych niewiążących wytycznych nie jest i nie może być przedstawienie wyczerpującego i nakazowego wykazu odpowiedniego dla wszystkich państw członkowskich, ponieważ muszą one mieć możliwość swobodnego wyboru takich rozwiązań, które będą najlepiej odpowiadać ich możliwościom, istniejącym warunkom ramowym, panującej sytuacji oraz priorytetom. Zamiast tego w niniejszych wytycznych zaleca się korzystanie z zestawu zawierającego zarówno obowiązkowe, jak i fakultatywne elementy; opisano w nich też możliwe sposoby zastosowania określonych środków pomocy.

Zaproponowane podejście zakłada, że w miarę możliwości państwa członkowskie będą opierać skoordynowane środki na istniejących ramach i procedurach krajowych oraz dostosują je w miarę potrzeb do celów mechanizmu pomocy. Może to na przykład obejmować wykorzystanie istniejących platform lub mechanizmów w odniesieniu do środków po stronie popytu lub istniejących mechanizmów rekompensaty na rzecz odbiorców.

2. UZGODNIENIA PRAWNE, TECHNICZNE I FINANSOWE

2.1. Uzgodnienia prawne

Celem uzgodnień prawnych jest zagwarantowanie pewności prawa wszystkim podmiotom zaangażowanym w dostarczanie i odbieranie energii elektrycznej w sytuacji kryzysu elektroenergetycznego. Państwa członkowskie zaangażowane w stosowanie mechanizmu pomocy powinny wprowadzić jasne, przejrzyste i skuteczne uzgodnienia prawne, tak aby zainteresowane strony znały zasady i procedury obowiązujące w przypadku pomocy transgranicznej.

⁽⁴⁾ Dz.U. L 158 z 14.6.2019, s. 54.

Art. 12 rozporządzenia stanowi, że plany gotowości na wypadek zagrożeń muszą obejmować środki regionalne i, w stosownych przypadkach, środki dwustronne mające na celu zapewnienie właściwego zapobiegania kryzysom elektroenergetycznym o skutkach transgranicznych lub właściwe zarządzanie takimi kryzysami. Dokonując uzgodnień prawnych, państwa członkowskie mogą również rozważyć utworzenie w danym regionie ⁽³⁾ podgrup obejmujących te państwa członkowskie, które dysponują technicznymi możliwościami udzielenia sobie wzajemnej pomocy. Wynika to z tego, że w sytuacji kryzysowej niekoniecznie wszyscy członkowie danego większego regionu będą w stanie dostarczać energię elektryczną innemu państwu członkowskiemu. W związku z tym nie ma potrzeby dokonywania regionalnych uzgodnień w sprawie konkretnych środków transgranicznych ze wszystkimi państwami członkowskimi w danym regionie, ale tylko z tymi, które dysponują technicznymi możliwościami udzielenia pomocy. Środki dwustronne powinny być uzgadniane pomiędzy państwami członkowskimi, które są bezpośrednio połączone, ale nie należą do tego samego regionu.

Mogą wystąpić szczególne sytuacje, w których państwo członkowskie nie jest bezpośrednio połączone z żadnym innym państwem członkowskim. Może to się jednak zmienić wraz z realizacją projektów infrastrukturalnych dotyczących połączeń międzysystemowych, nad którymi trwają obecnie prace. W przypadku gdy połączenia międzysystemowe zostaną zrealizowane po przyjęciu planów gotowości na wypadek zagrożeń, dane państwa członkowskie będą musiały wdrożyć uzgodnienia prawne, finansowe i techniczne określone w art. 15 rozporządzenia przy pierwszej nadarzającej się okazji oraz dokonać stosownej aktualizacji swoich planów gotowości na wypadek zagrożeń.

2.1.1. *Zainteresowane państwa członkowskie*

Państwa członkowskie, których dotyczy mechanizm pomocy, obejmują:

- państwo członkowskie, które zwróciło się o pomoc, oraz
- wszystkie państwa członkowskie, które dysponują technicznymi możliwościami udzielenia pomocy w danym regionie (z zawartym uzgodnieniem regionalnym), oraz państwa członkowskie z zawartymi uzgodnieniami dwustronnymi (połączone z państwem członkowskim, które zwraca się o pomoc, ale nie należy do tego samego regionu).

Jeżeli państwo członkowskie, które zwraca się o pomoc, jest stroną uzgodnienia regionalnego lub dwustronnego, informuje ono o swoim zapotrzebowaniu na pomoc wszystkie państwa członkowskie, które mogą udzielić takiej pomocy.

2.1.2. *Wniosek o udzielenie pomocy*

Ponieważ kryzysy elektroenergetyczne wymagają szybkiej reakcji, wniosek o udzielenie pomocy powinien być krótki i oparty na wzorze oraz powinien zawierać minimalną ilość niezbędnych informacji. Najlepiej byłoby, gdyby państwa członkowskie zawierające uzgodnienie regionalne lub dwustronne ustaliły wzór wniosku i dołączyły go do uzgodnienia jako załącznik. Następujące informacje wydają się stanowić minimum niezbędne do skutecznej odpowiedzi na wniosek o udzielenie pomocy:

- nazwa państwa członkowskiego zwracającego się o pomoc, w tym nazwa odpowiedzialnego podmiotu oraz nazwisko osoby kontaktowej lub nazwiska osób kontaktowych,
- nazwa operatora systemu przesyłowego (OSP) i wyznaczonego operatora rynku energii elektrycznej (NEMO) oraz nazwisko odpowiedzialnej osoby kontaktowej lub nazwiska odpowiedzialnych osób kontaktowych,
- wskazanie oczekiwanego niedoboru w kategoriach energii elektrycznej i mocy (mierzonych we wspólnie uzgodnionych jednostkach) oraz przewidywanego czasu trwania tego niedoboru,
- wskazanie przez państwo członkowskie, które zwraca się o pomoc, preferowanych punktów połączenia wzajemnego lub punktów dostawy, w stosownych przypadkach (na przykład w przypadku generatorów przenośnych),
- w przypadku niektórych szczególnych uzgodnionych środków technicznych (prośba o ponowne uruchomienie elektrowni wycofanych z eksploatacji, transfer generatorów przenośnych, uruchomienie rezerw strategicznych itp.) – prośba o wskazanie terminu pierwszej możliwej dostawy i przewidywanego czasu trwania dostaw (ze wskazaniem przewidywanego okresu, przez który państwo członkowskie, do którego zwrócono się o pomoc, będzie udzielać pomocy),
- odniesienie do zobowiązania państwa członkowskiego, które zwraca się o pomoc, do zapłaty rekompensaty za pomoc.

2.1.3. *Użytkownicy energii elektrycznej uprawnieni do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem ze względów bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa osobistego*

W art. 11 rozporządzenia opisano środki, jakie należy uwzględnić w planach gotowości na wypadek zagrożeń w odniesieniu do środków krajowych służących zapobieganiu kryzysom elektroenergetycznym, przygotowaniu się na nie i ich łagodzeniu. Ust. 1 lit. h) nakłada na państwa członkowskie wymóg określenia, w odniesieniu do bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa osobistego, które kategorie użytkowników energii elektrycznej są zgodnie z prawem krajowym uprawnione do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem, oraz uzasadnienia konieczności takiej ochrony. „Bezpieczeństwo publiczne i bezpieczeństwo osobiste” odnoszą się do dobro-

⁽³⁾ W rozporządzeniu „region” zdefiniowano jako grupę państw członkowskich, których operatorzy systemów przesyłowych przypisani są do jednego regionalnego centrum koordynacyjnego, zgodnie z art. 36 rozporządzenia w sprawie rynku wewnętrznego energii elektrycznej.

tanu i ochrony ogółu społeczeństwa, a także dotyczą zapobiegania zagrożeniom dotyczącym użytkowników uprawnionych do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem, oraz dotyczą ochrony przed takimi zagrożeniami.

W celu ochrony bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa osobistego państwa członkowskie powinny ustanowić specjalne środki służące zapewnieniu ciągłości dostaw energii w świetle:

- krajowych, regionalnych lub lokalnych potrzeb o charakterze krytycznym,
- kwestii związanych ze zdrowiem publicznym i bezpieczeństwem publicznym,
- prawdopodobieństwa wystąpienia katastrofalnych szkód lub wysokiego ryzyka związanego z istotnymi kwestiami bezpieczeństwa (spowodowanymi na przykład zagrożeniami dla środowiska),
- potencjalnego narażenia na zagrożenia dla bezpieczeństwa,
- technicznych możliwości w zakresie selektywnego odłączania.

Zgodnie z rozporządzeniem państwa członkowskie mogą określić w prawie krajowym kategorie użytkowników energii elektrycznej, które są uprawnione do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem. Określając te kategorie, państwa członkowskie powinny wziąć pod uwagę czas trwania i zasięg kryzysu, co może mieć wpływ na wykaz użytkowników energii elektrycznej uprawnionych do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem. Jeżeli kryzys trwa dłużej niż przez określony czas lub wykracza poza określony zakres, może on zagrażać życiu, bezpieczeństwu lub zdrowiu znacznych części populacji. W każdym przypadku wykaz użytkowników energii elektrycznej uprawnionych do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem powinien zostać jasno sformułowany w planach gotowości na wypadek zagrożeń oraz zawierać również kategorię użytkowników, którzy mogą zostać uwzględnieni wyłącznie w przypadku rozległego i długotrwałego kryzysu. Wykaz ten musi być spójny ze scenariuszami ryzyka określonymi dla szczebla krajowego i regionalnego, zawartymi w planach gotowości na wypadek zagrożeń, jak również musi być spójny z szacowanym wpływem urzeczywistnienia się tych scenariuszy.

Do użytkowników energii elektrycznej, którzy mogą być uprawnieni do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem, należą między innymi:

- Sektor energetyczny:
 - Podsektor energii elektrycznej: wymogi o charakterze krytycznym dotyczące samego systemu elektroenergetycznego, w szczególności te dotyczące utrzymania mocy wytwórczych oraz bezpieczeństwa jądrowego, a także centra dysponowania.
 - Podsektor gazu: obiekty systemu gazowego o krytycznym znaczeniu dla utrzymania bezpieczeństwa instalacji gazowych, a także centra dysponowania.
 - Rafinerie ropy naftowej i pompownie ropy naftowej niezbędne do utrzymania bezpieczeństwa instalacji.
- Sektor transportu:
 - Transport lotniczy: główne porty lotnicze i związane z nimi obiekty kontroli.
 - Transport kolejowy: istotne operacje kolejowe uzależnione od dostaw w ramach ogólnego systemu elektroenergetycznego.
 - Transport drogowy: systemy sterowania i zarządzania ruchem oraz sygnalizacja świetlna.
 - Transport morski: główne porty i doki oraz związane z nimi obiekty kontroli.
- Służba zdrowia: placówki opieki zdrowotnej, w tym szpitale i prywatne kliniki.
- Zaopatrzenie w wodę: kluczowe instalacje zaopatrzenia w wodę i kanalizacyjne.
- Usługi cyfrowe i telekomunikacyjne, jeżeli na szczeblu krajowym istnieje potrzeba zapewnienia ciągłości funkcjonowania.
- Bezpieczeństwa i ochrona:
 - Służby ratunkowe o znaczeniu krajowym lub regionalnym.
 - Obiekty ochrony ludności.
 - Obiekty sił zbrojnych, w szczególności te, które zapewniają wsparcie w zakresie ochrony ludności.
 - Publiczne lub prywatne obiekty więziennictwa.
- Obiekty administracji, jeżeli na szczeblu krajowym istnieje potrzeba zapewnienia ciągłości funkcjonowania.
- Usługi finansowe, jeżeli na szczeblu krajowym lub unijnym istnieje potrzeba zapewnienia ciągłości funkcjonowania.
- Obiekty, w których procesy przemysłowe nie mogą być podtrzymane przez wytwarzanie energii w trybie awaryjnym, a odłączenie może spowodować istotne problemy w zakresie bezpieczeństwa.

W przypadku tych państw, które w przepisach krajowych definiują użytkowników energii elektrycznej uprawnionych do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem, wykaz ten powinien być aktualizowany oraz zawierać szacowaną wielkość zużycia dla każdego ujętego w nim użytkownika.

Zaleca się zapewnienie, by użytkownicy energii elektrycznej uprawnieni do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem posiadali również solidne rozwiązania w zakresie zapewnienia ciągłości działania, tak aby mogli utrzymać odpowiedni poziom świadczenia usług w przypadku kryzysu elektroenergetycznego, a nie polegali wyłącznie na rozwiązaniach dostępnych w ramach planów gotowości na wypadek zagrożeń.

W przypadku kryzysu elektroenergetycznego wszyscy użytkownicy energii elektrycznej uprawnieni do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem powinni również w jak największym stopniu zmniejszyć swoje obciążenie. Jeżeli sytuacja się pogarsza i ryzyko niedoboru dostaw dla tych użytkowników energii elektrycznej jest nieuniknione, pierwszeństwo powinno mieć zapobieganie utracie życia i minimalizowanie ryzyka katastrof, które mogłyby wiązać się z utratą życia lub poważnymi szkodami.

2.1.4. *Początek i koniec udzielania pomocy*

Art. 15 ust. 3 rozporządzenia stanowi, że państwa członkowskie muszą uzgodnić przesłanki uruchomienia pomocy i możliwości jej zawieszenia. Należy tego dokonać z zastrzeżeniem niezbędnych uzgodnień technicznych, prawnych i finansowych.

W art. 2 pkt 9 rozporządzenia „kryzys elektroenergetyczny” zdefiniowano jako zaistniałą albo nieuniknioną sytuację znacznego niedoboru energii elektrycznej, zdefiniowanego przez państwa członkowskie i opisanego w ich planach gotowości na wypadek zagrożeń, lub braku możliwości dostarczenia energii elektrycznej do odbiorców. Po ogłoszeniu kryzysu elektroenergetycznego przez właściwy organ danego państwa członkowskiego wszystkie uzgodnione środki należy wdrożyć w możliwie najpełniejszym zakresie.

Przesłankę zwrócenia się o pomoc należy określić w odniesieniu do każdej istniejącej lub nieuniknionej sytuacji, w której oczekuje się, że środki nierynkowe są niezbędne do uniknięcia lub zminimalizowania skutków kryzysu elektroenergetycznego.

W szczególności w sytuacji, gdy kategorie użytkowników energii elektrycznej uprawnionych do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem są zdefiniowane w przepisach krajowych, przesłankę zwrócenia się o pomoc należy określić w odniesieniu do istniejącej lub nieuniknionej sytuacji, w której państwo członkowskie nie jest w stanie, mimo wszelkich krajowych środków rynkowych i nierynkowych, zapewnić ochrony przed odłączeniem kategoriom użytkowników energii elektrycznej określonym przez odniesienie do bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa osobistego. W przypadku państw członkowskich, które nie zdefiniowały w przepisach krajowych kategorii użytkowników energii elektrycznej uprawnionych do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem, przesłankę zwrócenia się o pomoc należy określić w odniesieniu do istniejącej lub nieuniknionej sytuacji, w której państwo członkowskie nie jest w stanie zapewnić dostaw takiej ilości energii elektrycznej, która jest niezbędna do ochrony bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa osobistego w tym państwie członkowskim.

Państwa członkowskie powinny określić zdarzenie stanowiące przesłankę zwrócenia się o pomoc dla każdego scenariusza ryzyka określonego w planie gotowości na wypadek zagrożeń. Może to być zdarzenie o charakterze operacyjnym lub nieoperacyjnym. Zdarzeniem o charakterze operacyjnym może być utrata kontroli, brak równowagi między produkcją a popytem, brak rezerw lub niemożność dostawy energii elektrycznej ze względu na fizyczne uszkodzenia części systemu. Zdarzenie o charakterze nieoperacyjnym mogą stanowić np. zewnętrzne zagrożenia dla bezpieczeństwa.

Ryzyko nadużycia mechanizmu pomocy przez nieuzasadnione zwrócenie się o pomoc jest niewielkie z powodu surowych warunków, jakie muszą zostać spełnione, zanim mechanizm pomocy zostanie uruchomiony.

Bez uszczerbku dla treści dokonanych przez państwa członkowskie stosownych uzgodnień regionalnych lub dwustronnych, obowiązek udzielenia pomocy powinien przestać obowiązywać z chwilą, gdy:

- państwo członkowskie, które zwróciło się o pomoc, poinformuje państwo(-a) członkowskie udzielające pomocy, że jest ponownie w stanie dostarczać energię elektryczną swoim użytkownikom energii elektrycznej uprawnionym do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem lub zapewnić dostawy energii elektrycznej niezbędnej do ochrony bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa osobistego,
- państwo członkowskie udzielające pomocy nie jest już w stanie dostarczać energii elektrycznej swoim własnym użytkownikom, a w szczególności użytkownikom uprawnionym do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem, lub nie jest już w stanie zapewnić dostaw energii elektrycznej w celu ochrony bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa osobistego ze względu na pogorszenie się sytuacji jego własnego systemu.

Nie można również wykluczyć sytuacji, w której pomimo trwającego ostrego kryzysu elektroenergetycznego państwo członkowskie, które pierwotnie zwróciło się o pomoc, podejmie decyzję, by zwrócić się o zawieszenie pomocy – na przykład ze względu na brak środków finansowych.

2.1.5. *Role i obowiązki*

Państwa członkowskie powinny ponosić ostateczną odpowiedzialność za funkcjonowanie mechanizmu pomocy. Obejmuje to w szczególności podjęcie decyzji o zwróceniu się o pomoc oraz ogólne monitorowanie tego, w jaki sposób podmioty odpowiedzialne za konkretne działania stosują mechanizm pomocy. Rozporządzenie nie wymaga tworzenia nowych, specjalnych podmiotów. Państwa członkowskie zachęca się do przydzielenia obowiązków w miarę możliwości istniejącym podmiotom lub – w szczególnych okolicznościach – nowym podmiotom, uwzględniając ich strukturę organizacyjną oraz doświadczenie w zarządzaniu kryzysowym i działaniu w sytuacjach kryzysowych. Aby ograniczyć koszty, a zwłaszcza uniknąć kosztów stałych, w miarę możliwości państwa członkowskie powinny polegać na istniejących mechanizmach. Przede wszystkim powinny one jednak dążyć do skutecznego i wydajnego udzielania pomocy.

Właściwe organy, o których mowa w rozporządzeniu, są odpowiedzialne za wdrożenie ram, w tym za jasne przydzielenie zadań i obowiązków odpowiednim podmiotom, takim jak krajowy koordynator ds. sytuacji kryzysowych, koordynator lub zespół złożony z odpowiednich krajowych podmiotów zarządzających w sytuacjach kryzysu elektroenergetycznego, operatorzy systemu przesyłowego (OSP), krajowy organ regulacyjny i przedsiębiorstwa elektroenergetyczne. Właściwe organy są również najlepiej predysponowane do przygotowania regionalnych i dwustronnych uzgodnień z właściwymi organami innych państw członkowskich. Uzgodnienia te będą stanowić podstawę prawną pomocy, w tym wypłaty rekompensaty i rozliczeń finansowych po udzieleniu pomocy. Państwa członkowskie i ich właściwe organy są również najlepiej predysponowane, aby ponosić odpowiedzialność za wysyłanie lub odbieranie wniosków o udzielenie pomocy, koordynowanie środków oraz informowanie o zawieszeniu wniosku o pomoc. Również odpowiedzialność finansowa za rekompensatę powinna ostatecznie spoczywać na państwach członkowskich, tak aby zapewnić wystarczające gwarancje szybkiej wypłaty godziwej rekompensaty.

Z zastrzeżeniem ograniczeń technicznych i prawnych występujących w poszczególnych państwach członkowskich, krajowe organy regulacyjne są najlepiej predysponowane, aby kierować procesem obliczania wysokości rekompensaty lub przynajmniej uczestniczyć w tym procesie. OSP powinni w miarę możliwości być odpowiedzialni za przysyłanie niezbędnych ilości energii elektrycznej w sposób racjonalny pod względem kosztów.

OSP, przy wsparciu regionalnych centrów koordynacyjnych i regionalnych koordynatorów ds. bezpieczeństwa (w oczekiwaniu na utworzenie regionalnych centrów koordynacyjnych) są najlepiej predysponowani do przejęcia odpowiedzialności za koordynację wszystkich aspektów technicznych oraz wdrożenie wszystkich niezbędnych środków operacyjnych w przypadku zastosowania mechanizmu pomocy. Właściwy podmiot w państwie członkowskim, które udziela pomocy, mógłby być również odpowiedzialny za przyjmowanie roszczeń z tytułu kosztów energii elektrycznej oraz dodatkowych kosztów, a następnie ich weryfikowanie i przekazywanie podmiotowi w państwie członkowskim, które korzystało z pomocy. W tym kontekście przydatne byłoby zastosowanie podejścia opartego na wykorzystaniu punktu kompleksowej obsługi. Państwa członkowskie zachęca się do wskazania i uzgodnienia podmiotu, który ma być odpowiedzialny za gromadzenie i przekazywanie roszczeń z tytułu rekompensaty w związku z ograniczeniami dostaw.

Uwzględnienie w uzgodnieniach regionalnych i dwustronnych zawieranych pomiędzy państwami członkowskimi postanowień dotyczących mediatora mogłoby stanowić dla wszystkich stron dodatkowe zabezpieczenie w kwestiach obliczenia i zapłaty rekompensaty. Mediator ten pomagałby w rozwiązywaniu wszelkich sporów dotyczących kwoty rekompensaty, którą należy zapłacić.

2.1.6. *Forma prawna uzgodnień regionalnych i dwustronnych*

Nie istnieją żadne wyraźne wymogi dotyczące formy prawnej uzgodnień regionalnych i dwustronnych. Państwa członkowskie mogą według własnego uznania wybrać formę prawną, która określa ich prawa i obowiązki w przypadku zastosowania mechanizmu pomocy. Prawo do zwrócenia się o pomoc oraz obowiązek udzielenia pomocy są określone w art. 14 i 15 rozporządzenia. W uzgodnieniach regionalnych i dwustronnych zostanie określone, w jaki sposób te prawa i obowiązki przewidziane w prawie unijnym mają być wykonywane. Uzgodnienia powinny mieć charakter operacyjny, a nie polityczny. W zależności od wymogów, jakie stawia prawo krajowe poszczególnych państw członkowskich, do celów wdrożenia wystarczające może być zawarcie przez właściwe organy wiążącego uzgodnienia administracyjnego. Może to obejmować postanowienia obowiązujących regionalnych lub dwustronnych traktatów, uzgodnienia umowne pomiędzy OSP lub konkretne warunki udzielania zezwolenia podmiotom działającym w sektorze energii elektrycznej, pod warunkiem że są one nadzorowane przez odpowiednie właściwe organy. Niewiążący instrument prawny, taki jak protokół ustaleń, sam w sobie byłby niewystarczający, ponieważ nie ustanawia on obowiązków prawnych pomiędzy stronami. Oparcie się wyłącznie na uzgodnieniach w formie protokołu nie spełniałoby zatem wymogów określonych w art. 15, które przewidują stworzenie prawnie wiążącego systemu pomocy – w związku z czym można by je interpretować jako niedostateczne wdrożenie art. 15 ⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ Uzgodnienia w formie protokołu ustaleń powinny być uzupełnione wiążącymi środkami krajowymi, które zapewniają stosowanie postanowień protokołu ustaleń.

2.1.7. *Pomoc przed zawarciem uzgodnień regionalnych i dwustronnych*

Zgodnie z art. 15 rozporządzenia, w przypadku wystąpienia kryzysu elektroenergetycznego, gdy państwa członkowskie nie uzgodniły jeszcze skoordynowanych środków ani nie dokonały uzgodnień technicznych, prawnych i finansowych, powinny one ustalić doraźne środki i uzgodnienia, w tym w odniesieniu do godziwej rekompensaty. W przypadku gdy państwo członkowskie zwraca się o pomoc przed ustaleniem takich uzgodnień, przed otrzymaniem pomocy powinno ono zobowiązać się do wypłaty godziwej rekompensaty.

2.1.8. *Traktowanie informacji poufnych*

Wszelkie procedury z udziałem państw członkowskich lub ich organów, o których to procedurach mowa w rozporządzeniu, muszą być przez nie wdrażane zgodnie z obowiązującymi przepisami, w tym przepisami krajowymi dotyczącymi postępowania z poufnymi informacjami i procesami. Jeżeli prowadzi to do sytuacji, w której informacje nie mogą zostać ujawnione, w tym w ramach planów gotowości na wypadek zagrożeń, dane państwa członkowskie lub dany organ może (lub na żądanie musi) przedstawić ich streszczenie niemające charakteru poufnego.

Komisja, ACER, ECG, ENTSO-E, państwa członkowskie, właściwe organy, krajowe organy regulacyjne lub inne odpowiednie organy, podmioty lub osoby, które otrzymują informacje poufne na podstawie rozporządzenia, powinny zapewnić poufność informacji szczególnie chronionych.

2.2. **Uzgodnienia techniczne**

Celem uzgodnień technicznych jest opisanie wszystkich niezbędnych przepisów i warunków technicznych, które umożliwiłyby funkcjonowanie mechanizmu pomocy w praktyce. Wymagałoby to obowiązkowej uprzedniej wymiany informacji na temat zdolności i ograniczeń technicznych danej infrastruktury elektroenergetycznej oraz maksymalnej teoretycznej ilości energii elektrycznej niezbędnej do zapewnienia pomocy, a także oceny ograniczeń technicznych, które utrudniałyby zapewnienie pomocy. Jeżeli występują ograniczenia techniczne lub ograniczenia innej natury, państwa członkowskie zachęca się do określenia i uzgodnienia wzajemnie akceptowalnych rozwiązań, które należy zastosować w celu zabezpieczenia niezbędnych międzyobszarowych zdolności przesyłowych w przypadku uruchomienia mechanizmu pomocy.

W zależności od ograniczeń technicznych występujących w poszczególnych państwach członkowskich może być tak, że to OSP (przy wsparciu regionalnego centrum koordynacyjnego) są najlepiej predysponowani do przejścia odpowiedzialności za koordynację wszystkich aspektów technicznych oraz wdrożenie wszystkich niezbędnych środków operacyjnych – w oparciu o swoją wiedzę na temat systemów elektroenergetycznych i swoje istniejące już programy współpracy transgranicznej w sytuacjach nadzwyczajnych ⁽⁷⁾. Takie istniejące struktury współpracy, uzgodnienia dotyczące współpracy oraz doświadczenia w tym zakresie powinny służyć jako podstawa udzielania pomocy. W każdym przypadku należy wskazać (jeśli już istnieją) lub ustanowić jasne nadrzędne ramy, w tym warunki techniczne, tak aby konieczną współpracę można było podjąć w warunkach pewności prawa. W miarę potrzeby można aktualizować dane techniczne zawarte w planach gotowości na wypadek zagrożeń.

2.2.1. *Rozwiązania techniczne i koordynacja (art. 15 ust. 2)*

Rozwiązania i uzgodnienia techniczne można określać w odniesieniu do różnych części infrastruktury w danym państwie członkowskim. Zapewni to jasny obraz dostępnej pomocy i występujących ograniczeń technicznych oraz lepsze oszacowanie kosztów wdrażania poszczególnych środków (w stosownych przypadkach). Ponieważ potencjalne sytuacje kryzysowe mogą być bardzo różne, ważne jest, aby państwa członkowskie miały do dyspozycji szeroką gamę opcji i narzędzi. Orientacyjny i niewyczerpujący wykaz rozwiązań technicznych można zawrzeć w uzgodnieniach technicznych, tak aby strony miały świadomość, jakie kroki można podjąć w celu pomocy przed wystąpieniem sytuacji nadzwyczajnej oraz w jej trakcie. Symulacje zastosowania środków pomocy mogą być przydatne do przygotowania się na takie sytuacje.

Wytyczne dotyczące pracy systemu przesyłowego energii elektrycznej ⁽⁸⁾ oraz kodeks sieci dotyczący stanu zagrożenia i stanu odbudowy systemów elektroenergetycznych ⁽⁹⁾ stanowią zbiór szczegółowych przepisów określających sposób, w jaki operatorzy systemów przesyłowych i inne zainteresowane strony powinni działać i współpracować na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa systemu. Zharmonizowano w nich również standardy techniczne i protokoły na potrzeby sytuacji nadzwyczajnych stosowane przez operatorów systemów przesyłowych w obrębie każdego obszaru synchronicznego. Te przepisy techniczne mają zapewnić skuteczne reagowanie na poziomie operacyjnym w przypadku większości incydentów związanych z energią elektryczną. Aby zaradzić kryzysom elektroenergetycznym o ewentualnie większej skali i większym wpływie w sytuacjach, w których przepisy dotyczące funkcjonowania rynku i pracy systemu przesyłowego nie są już wystarczające, państwa członkowskie

⁽⁷⁾ Na przykład: umowy o usłudze wzajemnej pomocy w sytuacjach nadzwyczajnych (Mutual Emergency Assistance Service, MEAS) zawierane między operatorami systemów przesyłowych.

⁽⁸⁾ Rozporządzenie Komisji (UE) 2017/1485 z dnia 2 sierpnia 2017 r. ustanawiające wytyczne dotyczące pracy systemu przesyłowego energii elektrycznej (Dz.U. L 220 z 25.8.2017, s. 1).

⁽⁹⁾ Rozporządzenie Komisji (UE) 2017/2196 z dnia 24 listopada 2017 r. ustanawiające kodeks sieci dotyczący stanu zagrożenia i stanu odbudowy systemów elektroenergetycznych (Dz.U. L 312 z 28.11.2017, s. 54).

powinny uzgodnić konkretne środki wykraczające poza odpowiedzialność OSP w zakresie zapobiegania takim kryzysom, przygotowania się na nie i zarządzania nimi. Również w trakcie takich kryzysów należy przestrzegać przepisów regulujących rynek wewnętrzny oraz zasad pracy systemu zawartych w wytycznych w sprawie pracy systemu przesyłowego oraz kodeksie sieci dotyczącym stanu zagrożenia i stanu odbudowy systemów elektroenergetycznych (które regulują ograniczenie transakcji, ograniczenie zapewnienia międzyobszarowych zdolności przesyłowych do celów alokacji zdolności przesyłowych lub ograniczenie zgłaszania grafików).

W kodeksie sieci dotyczącym stanu zagrożenia i stanu odbudowy systemów elektroenergetycznych ustanowiono wymogi dotyczące zarządzania przez OSP stanami zagrożenia, zaniku zasilania lub odbudowy systemu oraz koordynacji pracy systemu w całej Unii w tych stanach, w tym procedurę zawieszenia działań rynkowych, plan obrony systemu i plan odbudowy. Plan obrony systemu oznacza zbiór środków technicznych i organizacyjnych, które należy przedsięwziąć w celu zapobieżenia rozprzestrzenianiu się lub pogłębianiu zakłóceń w systemie przesyłowym, aby uniknąć zakłócenia na poziomie stanu rozległego i stanu rozległego zaniku zasilania.

Rozwiązania i uzgodnienia techniczne powinny w pełni wykorzystywać możliwości stwarzane przez współpracę regionalną. Uzgodnienia te powinny zatem obejmować uzgodnione działania techniczne niezbędne do zapobieżenia kryzysowi, jak również uzgodnione działania techniczne niezbędne – w przypadku wystąpienia kryzysu – do złagodzenia jego skutków i uniknięcia jego eskalacji.

Niektóre rozwiązania techniczne mają charakter prewencyjny, tj. są realizowane ze znacznym wyprzedzeniem w celu zminimalizowania ryzyka przyszłych kryzysów (na przykład opracowanie produktów zimowego redysponowania na wypadek zdarzeń ekstremalnych lub zmiana czasu trwania planowanego wyłączenia). Inne są z kolei wykorzystywane tuż przed wystąpieniem zdarzenia, tj. gdy istnieją dowody na to, że może dojść do kryzysu (na etapie przygotowań). Jeszcze inne są zaś stosowane w trakcie występowania zakłóceń w celu ograniczenia skutków kryzysu lub skrócenia okresu ich występowania.

W odniesieniu do każdego rozwiązania technicznego zaleca się, by plany gotowości na wypadek zagrożeń obejmowały informacje na temat jego skali (w GWh/tydzień), informacje na temat tego, czy zostało ono już sprawdzone w praktyce, czas upływający od podjęcia decyzji do wywarcia przez nią skutków, potencjalny czas trwania, podmiot odpowiedzialny za każdy środek, zależność od innych środków, skutki uboczne oraz wszelkie inne uwagi. W przypadku środków nierynkowych należy, zgodnie z art. 11 ust. 1 lit. g) rozporządzenia, wskazać sposób spełnienia przez nie wymogów określonych w art. 16.

W przypadku gdy stwierdzono, że występuje sytuacja kryzysowa lub jest ona nieunikniona, konieczna będzie również koordynacja pomiędzy właściwymi OSP, NEMO, operatorami systemu dystrybucyjnego (OSD), krajowymi koordynatorami sytuacji nadzwyczajnych, właściwymi organami oraz podmiotami zaangażowanymi w dostarczanie energii elektrycznej. Wszystkie te podmioty należy odpowiednio wcześniej zaangażować w dyskusje na temat udzielenia pomocy oraz ewentualnie wezwać je do współpracy w celu wykonania uzgodnień dotyczących pomocy.

W wyjątkowych przypadkach, w których międzyobszarowe zdolności przesyłowe zostały zaoferowane na rynku, ale pozostają niewykorzystane, OSP powinni być uprawnieni do wykorzystania tych zdolności przesyłowych.

2.2.2. *Informacje techniczne w kontekście wczesnego ostrzeżenia o kryzysie elektroenergetycznym oraz ogłoszenia kryzysu elektroenergetycznego (art. 14) oraz metodyka szacowania zgodnie z art. 15 ust. 3 (która powinna zostać poddana ponownej ocenie w oparciu o techniczne zdolności dostawy po zwróceniu się o pomoc w trakcie kryzysu)*

Ze względów przejrzystości oraz dla zapewnienia podstawy do dyskusji na temat wymaganej pomocy państwa członkowskie powinny informować pozostałe państwa członkowskie objęte danym uzgodnieniem regionalnym oraz wszelkimi dalszymi uzgodnieniami dwustronnymi (tj. potencjalnych dostawców pomocy) o teoretycznych maksymalnych ilościach energii elektrycznej, o które mogą się zwrócić, statusie i limicie międzyobszarowych zdolności przesyłowych, możliwym okresie, w którym wymagana będzie pomoc, oraz o przesłance zwrócenia się o pomoc. Jednak dokładne ilości potrzebnej, wnioskowanej i dostępnej energii elektrycznej będą znane dopiero po uruchomieniu mechanizmu pomocy. W celu obliczenia tych teoretycznych maksymalnych ilości energii elektrycznej należy uwzględnić przynajmniej następujące elementy:

- wskazaną wielkość oczekiwanego niedoboru w kategoriach energii i mocy oraz przewidywany czas jego trwania ze względu na brak dostępnych mocy wytwórczych lub międzyobszarowych zdolności przesyłowych,
- wskazaną niepewność co do wielkości oczekiwanego niedoboru, która jest funkcją ograniczonej przewidywalności zmiennej produkcji energii ze źródeł odnawialnych, ograniczonej przewidywalności rzeczywistego popytu oraz możliwości nieplanowanych wyłączeń aktywów wytwórczych,
- szczególne cechy systemu państwa członkowskiego: stan połączeń wzajemnych, w stosownych przypadkach (w sytuacji wyłączenia), poziom zbiorników wodnych i jego oczekiwane zmiany, zdolności magazynowania, możliwości pod względem odpowiedzi odbioru, prawdopodobieństwo niedoborów paliwa itp.,
- wszelkie inne cechy operacyjne o znaczeniu krytycznym, na które może mieć wpływ kryzys (przykładowo niedobór gazu może wpływać na możliwości sterowania częstotliwością na określonym obszarze lub ograniczyć dostępne ilości rezerwy utrzymania częstotliwości i automatycznej regulacji wtórnej).

Dobrym punktem wyjścia dla analizy potencjalnych ilości energii elektrycznej mogą być najnowsze oceny wystarczalności w perspektywie sezonowej oraz krótkoterminowej. W celu ponownej oceny wymogów i stanu systemu dotychczasowe informacje powinny być aktualizowane w momencie, gdy dostępne są nowe informacje oraz w przypadku faktycznego wystąpienia kryzysu.

2.2.3. *Bezpieczeństwo operacyjne sieci*

Scenariusze ryzyka mogą uwzględniać bardziej ekstremalne zdarzenia, inne wyjątkowe zdarzenia awaryjne oraz zakresowe zdarzenia awaryjne nieuwzględnione w wykazie zdarzeń awaryjnych ⁽¹⁰⁾ lub takie naruszenia granic bezpieczeństwa operacyjnego, które wymagają uwzględnienia. Należy przeprowadzić specjalną ocenę w celu określenia potencjalnych sytuacji niezwiązanych z bezpieczeństwem oraz potencjalnych kierunków działań służących radzeniu sobie z takimi sytuacjami.

Uzgodnienia mogą zawierać opis możliwości i ograniczeń technicznych poszczególnych sieci elektroenergetycznych, które należy utrzymywać w celu zapewnienia bezpiecznego i niezawodnego funkcjonowania systemu elektroenergetycznego. Są to ważne informacje zarówno dla państw członkowskich udzielających pomocy, jak i dla państw członkowskich, które korzystają z takiej pomocy.

2.2.4. *Przestrzeganie przepisów dotyczących rynku*

Zgodnie z art. 16 rozporządzenia środki podjęte w celu zapobiegania kryzysom elektroenergetycznym lub ich łagodzenia muszą być zgodne z przepisami dotyczącymi rynku wewnętrznego energii elektrycznej i pracy systemu. W szczególności rynki powinny w dalszym ciągu działać, a środki rynkowe powinny być wykorzystywane w jak największym stopniu, tj. ceny powinny być zgodne z warunkami popytu i podaży, a dostęp do transgranicznych połączeń wzajemnych powinien pozostawać otwarty na normalnych warunkach. Wysokie ceny (odnotowywane w godzinach niedoboru energii) powinny być postrzegane jako coś normalnego na funkcjonujących rynkach energii elektrycznej, gdyż stanowią one kluczowe narzędzie uruchamiające dopływ dodatkowych ilości energii elektrycznej do sieci i zaspokojenia popytu w perspektywie zarówno krótko-, jak i długoterminowej.

Na tej samej zasadzie w stanie normalnym i stanie alarmowym należy przestrzegać wytycznych w sprawie pracy systemu przesyłowego, a w stanach zagrożenia, zaniku zasilania lub odbudowy systemu należy przestrzegać kodeksu sieci dotyczącego stanu zagrożenia i stanu odbudowy systemów elektroenergetycznych.

2.2.5. *Uruchomienie środków nierynkowych*

Zgodnie z art. 16 rozporządzenia środki nierynkowe mogą być uruchamiane w czasie kryzysu elektroenergetycznego tylko:

- w ostateczności, gdy wszystkie opcje oferowane przez rynek zostały wyczerpane, lub
- gdy jest oczywiste, że same środki rynkowe nie są wystarczające, aby zapobiec dalszemu pogorszeniu się sytuacji w zakresie dostaw energii elektrycznej.

Ponadto środki nierynkowe nie mogą w nieuzasadniony sposób zakłócać konkurencji ani skutecznego funkcjonowania wewnętrznego rynku energii elektrycznej. Muszą one być konieczne, proporcjonalne i niedyskryminacyjne oraz mieć charakter tymczasowy. Środki nierynkowe stanowiące ograniczenie przepływów energii elektrycznej między państwami członkowskimi nie mogą wykraczać poza środki wymienione w pkt 2.2.5.1 i mogą być uruchamiane jedynie w sposób przewidziany przepisami przywołanymi w tym punkcie.

Środki nierynkowe powinny być uruchamiane jak najpóźniej, z uwzględnieniem najbardziej aktualnych informacji dotyczących sytuacji systemu elektroenergetycznego (stan systemu oraz prognozy dotyczące systemu). Ponadto należy zapewnić wystarczającą ilość czasu na poinformowanie o tych środkach państw członkowskich, OSP, zainteresowanych stron i NEMO w danym regionie oraz na podjęcie niezbędnych działań. Okres obowiązywania środków nierynkowych powinien być jak najkrótszy, a odpowiednie godziny ich stosowania muszą być ustalone z wyprzedzeniem.

2.2.5.1. *Środki nierynkowe stanowiące ograniczenie przepływów energii elektrycznej między państwami członkowskimi*

Ograniczenia transakcji można dokonać w następujących przypadkach:

- a) ograniczenia już alokowanych międzyobszarowych zdolności przesyłowych (o którym mowa w art. 51 rozporządzenia Komisji (UE) 2016/1719 z dnia 26 września 2016 r. ustanawiającego wytyczne dotyczące długoterminowej alokacji zdolności przesyłowych ⁽¹¹⁾ i art. 72 rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1222 z dnia 24 lipca 2015 r. ustanawiającego wytyczne dotyczące alokacji zdolności przesyłowych i zarządzania ograniczeniami przesyłowymi ⁽¹²⁾);

⁽¹⁰⁾ Wykazy zdarzeń awaryjnych ustanawia się zgodnie z art. 33 rozporządzenia (UE) 2017/1485 (Dz.U. L 220 z 25.8.2017, s. 1).

⁽¹¹⁾ Dz.U. L 259 z 27.9.2016, s. 42.

⁽¹²⁾ Dz.U. L 197 z 25.7.2015, s. 24.

- b) ograniczenia udostępnienia międzyobszarowych zdolności przesyłowych na potrzeby alokacji zdolności przesyłowych (o którym mowa w art. 16 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2019/943 i art. 35 ust. 2 lit. a) rozporządzenia Komisji (UE) 2017/2196 z dnia 24 listopada 2017 r. ustanawiającego kodeks sieci dotyczący stanu zagrożenia i stanu odbudowy systemów elektroenergetycznych ⁽¹³⁾); lub
- c) ograniczenia przekazywania grafików po ustaleniu wyników rynku dnia następnego lub rynku dnia bieżącego (o którym to przekazywaniu mowa w art. 111 ust. 1 i 2 rozporządzenia Komisji (UE) 2017/1485 ⁽¹⁴⁾).

W poniższych podpunktach opisano obowiązujące zasady mające zastosowanie do każdego przypadku.

- a) Ograniczenie już alokowanych międzyobszarowych zdolności przesyłowych (o którym mowa w rozporządzeniu (UE) 2016/1719 i rozporządzeniu (UE) 2015/1222)

Art. 51 rozporządzenia (UE) 2016/1719 ustanawiającego wytyczne dotyczące długoterminowej alokacji zdolności przesyłowych stanowi, że wszyscy OSP muszą wspólnie opracować ujednolicony regulamin alokacji długoterminowych praw przesyłowych. Zasady ograniczania długoterminowych międzyobszarowych zdolności przesyłowych są ustanowione w tytule 9 tego regulaminu ⁽¹⁵⁾.

Art. 72 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2015/1222 ustanawiającego wytyczne dotyczące alokacji zdolności przesyłowych i zarządzania ograniczeniami przesyłowymi stanowi, że ograniczenie alokowanych międzyobszarowych zdolności przesyłowych jest możliwe wyłącznie w przypadku zaistnienia siły wyższej lub sytuacji nadzwyczajnej, jeżeli OSP działa szybko, a redysponowanie ani dokonanie zakupów przeciwnych nie jest możliwe. We wszystkich przypadkach ograniczenie musi być stosowane w sposób skoordynowany, po skontaktowaniu się ze wszystkimi bezpośrednio zainteresowanymi OSP. W art. 72 ust. 3 określono sposób rekompensaty z tytułu ograniczenia.

- b) Ograniczenie udostępnienia międzyobszarowych zdolności przesyłowych na potrzeby alokacji zdolności przesyłowych (o którym mowa w rozporządzeniu (UE) 2019/943 i rozporządzeniu (UE) 2017/2196)

Ograniczenie udostępnienia międzyobszarowych zdolności przesyłowych na potrzeby alokacji zdolności przesyłowych jest możliwe wyłącznie wtedy, gdy przewiduje się, że system przesyłowy nie zostanie przywrócony do stanu normalnego lub stanu alarmowego.

- c) Ograniczenie przekazywania grafików (o którym mowa w rozporządzeniu (UE) 2017/1485)

Należy jak najszybciej informować o ograniczeniu przekazywania grafików ze względu na lokalne problemy w sieci fizycznej lub w systemach teleinformatycznych (narzędziach i środkach komunikacji). Na wypadek problemów z systemami teleinformatycznymi należy posiadać alternatywne metody komunikacji lub procedury awaryjne w celu ograniczenia skutków tych problemów. W przypadku problemu w sieci fizycznej, który prowadzi do ograniczenia przekazywania grafików, plany gotowości na wypadek zagrożeń opracowane na szczeblu krajowym powinny zawierać procedurę zarządzania takim problemem oraz kompensowania jego skutków.

2.2.5.2. Zawieszenie działań rynkowych

W art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2017/2196 ustanawiającego kodeks sieci dotyczący stanu zagrożenia i stanu odbudowy systemów elektroenergetycznych określono sytuacje, w których można zawiesić działania rynkowe.

W art. 35 ust. 2 tego rozporządzenia wymieniono działania rynkowe, które OSP może tymczasowo zawiesić. OSP w danym regionie muszą uzgodnić decyzję dotyczącą zawieszenia każdego z działań oraz uzasadnienie takiej decyzji.

Żadne uzgodnione regionalnie lub dwustronnie środki na wypadek sytuacji kryzysowej lub krajowe środki nierynkowe nie powinny prowadzić do zawieszenia działań rynkowych ze względów innych niż wymienione w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2017/2196 ustanawiającego kodeks sieci dotyczący stanu zagrożenia i stanu odbudowy systemów elektroenergetycznych.

2.3. Uzgodnienia finansowe

Uzgodnienia finansowe powinny zapewniać zapłatę po odpowiedniej cenie za energię elektryczną dostarczaną w ramach mechanizmu pomocy. Uzgodnienia te mogą obejmować kalkulację kosztów, rekompensatę za pomoc (w tym rekompensatę za ograniczenia dostaw) oraz procedury płatności, które odpowiednie podmioty powinny określić i uzgodnić między sobą.

⁽¹³⁾ Dz.U. L 312 z 28.11.2017, s. 54.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. L 220 z 25.8.2017, s. 1.

⁽¹⁵⁾ Decyzja Agencji ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki nr 03/2017 z dnia 2 października 2017 r. w sprawie propozycji ujednoliconego regulaminu alokacji długoterminowych praw przesyłowych przedstawionej przez operatorów systemu przesyłowego energii elektrycznej.

Uzgodnienia finansowe nie powinny wprowadzać niepożądanych zachęt, które same w sobie mogłyby wywołać potrzebę pomocy. Rekompensata za pomoc powinna pokrywać wyłącznie koszty faktycznie poniesione; nie może ona stać się źródłem zysku dla podmiotu udzielającego pomocy. Państwo członkowskie otrzymujące pomoc powinno niezwłocznie zapłacić państwu członkowskiemu udzielającemu pomocy uczciwą cenę za otrzymaną energię elektryczną. Państwo członkowskie udzielające pomocy określi następnie, w jaki sposób środki te będą traktowane i czy są zgodne z obowiązującymi zasadami rozliczania niezbilansowania.

Wszelkie rekompensaty wypłacane odbiorcom dotkniętym ograniczeniami dostaw w sytuacji nadzwyczajnej – niezależnie od tego, czy ograniczenia te zostały wprowadzone na podstawie zobowiązania do zapewnienia pomocy transgranicznej czy też w związku z sytuacją nadzwyczajną o charakterze krajowym – powinny być takie same jak te określone w prawie krajowym.

W świetle powyższego państwa członkowskie mogą utrzymać istniejący mechanizm krajowy (dotyczący rekompensaty za przymusowe ograniczenia dostaw) w odniesieniu do sytuacji nadzwyczajnych o charakterze wyłącznie krajowym (tzn. gdy nie zwrócono się o pomoc). Daje im to swobodę decydowania o tym, czy chcą wypłacać rekompensatę odbiorcom dotkniętym przymusowymi ograniczeniami dostaw. Jeżeli jednak sytuacja nadzwyczajna o charakterze krajowym zmieni się w sytuację, w której uruchomiona zostaje pomoc transgraniczna, jedną z możliwości może być rozdzielenie rekompensaty za pomoc, która została wypłacona przez państwo członkowskie zwracające się o pomoc państwu członkowskiemu udzielającemu pomocy, pomiędzy wszystkie grupy odbiorców dotkniętych przymusowymi ograniczeniami dostaw, niezależnie od tego, czy ograniczenia te dotknęły ich przed uruchomieniem mechanizmu pomocy lub też po jego uruchomieniu. W tym wariancie stosowano by zasady opracowane w państwie członkowskim udzielającym pomocy, najlepiej w oparciu o podejście uwzględniające „wartość niedostarczonej energii”. Alternatywnie państwa członkowskie mogą też zdecydować się na wpłatę rekompensaty otrzymanej z tytułu pomocy do centralnie zarządzanego „funduszu pomocy”. W ten sposób istniejące krajowe mechanizmy rekompensaty z tytułu ograniczeń dostaw pozostają w kompetencji państw członkowskich, a odmienne podejścia stosowane w poszczególnych państwach członkowskich nie prowadzą do różnego traktowania grup odbiorców dotkniętych ograniczeniami dostaw w danym kraju w przypadku udzielania pomocy transgranicznej, jeżeli rekompensata za pomoc jest obowiązkowa.

Głównymi elementami rekompensaty za udzieloną pomoc są cena energii elektrycznej oraz dodatkowe koszty poniesione przez państwo członkowskie udzielające pomocy w związku z dopilnowaniem, aby energia elektryczna została dostarczona za granicę, na podstawie kosztów faktycznie poniesionych, na których zwrot pozwalają krajowe ramy prawne obowiązujące w państwie członkowskim udzielającym pomocy.

W uzgodnieniach można wykorzystywać i ustalać różne podejścia do ustalania ceny energii elektrycznej. Ważne jest jednak, aby w uzgodnieniach jasno określono ustalone podejście oraz warunki, w których ma ono zastosowanie, jak również wszelkie znane parametry, które mogą być wykorzystane (np. dodatkowa opłata, jeżeli wybrany zostanie wariant „ostatnia znana transakcja plus dodatkowa opłata”).

2.3.1. *Cena energii elektrycznej*

Uzgodnienia finansowe powinny odnosić się do ceny dostarczonej energii elektrycznej lub do metodyki ustalania ceny, z uwzględnieniem wpływu na operacje rynkowe. Ten drugi wariant można rozumieć jako ukierunkowany na cenę lub metodykę, która nie zakłóca rynku lub nie tworzy niepożądanych zachęt. Cena energii elektrycznej służąca za podstawę rekompensaty za udzieloną pomoc jest ustalana (za pomocą środków rynkowych lub innych środków) w państwie członkowskim udzielającym pomocy.

a) *Cena rynkowa*

Zasadniczo cena energii elektrycznej dostarczanej w ramach mechanizmu pomocy nie powinna być niższa od ceny rynkowej, ponieważ taka sytuacja prowadziłaby do powstania niepożądanych zachęt. Jeżeli cena nie została zamrożona i ma możliwość dynamicznego reagowania na podaż energii elektrycznej oraz popyt na energię elektryczną, może stanowić sygnał nawet w trakcie kryzysu.

Jeśli chodzi o ceny rynkowe w ujęciu ogólnym, głównym czynnikiem jest poziom integracji rynku, który uznaje się za punkt odniesienia. Jeżeli założyć pełne wdrożenie zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej, w tym rynków bilansujących, wówczas cena referencyjna może być zapewniona bezpośrednio przez dowolną z przyszłych platform utworzonych w celu wymiany energii bilansującej zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 2017/2195⁽¹⁶⁾ ustanawiającym wytyczne dotyczące bilansowania. Metodyka obliczania „ceny referencyjnej” byłaby potrzebna tylko wówczas, gdyby na rynku bilansującym nie było już żadnych dostępnych ofert (co mogłoby wskazywać na jednoczesne wystąpienie kryzysu) lub gdyby specyfika rynku (tj. istnienie produktów bilansujących o wyłącznie krajowym charakterze) nie pozwalała na ich uruchomienie przez państwo członkowskie zwracające się o pomoc. Wreszcie w sytuacji, gdy na rynku bilansującym nie ma już żadnych dostępnych ofert (tj. na rynku nie ma już żadnych dostępnych zasobów), ostatnie dostępne narzędzie stanowi zmniejszanie obciążenia. W tym przypadku cena energii powinna odzwierciedlać koszty wdrożenia takiego zmniejszania obciążenia (zob. lit. b)).

⁽¹⁶⁾ Rozporządzenie Komisji (UE) 2017/2195 z dnia 23 listopada 2017 r. ustanawiające wytyczne dotyczące bilansowania (Dz.U. L 312 z 28.11.2017, s. 6).

b) Administracyjne ustalanie ceny/przymusowe ograniczenia dostaw

Jeżeli nie istnieje cena rynkowa, konieczne może być zastosowanie innych podejść do ustalania ceny energii elektrycznej, takich jak na przykład ostatnia znana cena na rynku bilansującym lub cena na rynku dnia bieżącego, w zależności od tego, która z nich jest wyższa. Alternatywnym wskaźnikiem może być również cena ostatniej znanej transakcji w obrocie energią elektryczną lub środka obejmującego (lub nie) dodatkową opłatę. Dodatkową opłatę można rozważyć w celu zniwelowania różnicy – jeśli takowa istnieje – pomiędzy ostatnią znaną ceną a wartością energii niedostarczonej do odbiorców dotkniętych ograniczeniami dostaw ⁽¹⁷⁾.

Obliczenie wartości niedostarczonej energii można wykorzystać do określenia kosztów dla odbiorców dotkniętych przymusowymi ograniczeniami dostaw w państwie członkowskim udzielającym pomocy. Wartość ta odzwierciedla korzyści, jakie konkretna grupa odbiorców utraciła w wyniku ograniczeń dostaw. Wartość niedostarczonej energii należy określić przy użyciu metody, o której mowa w art. 11 rozporządzenia (UE) 2019/943.

Zazwyczaj przyjęte wartości znajdują również odzwierciedlenie w kolejności ograniczeń dostaw przewidzianej w planach gotowości na wypadek zagrożeń.

Wreszcie można zastanowić się nad skorzystaniem z metodyki ustalania ceny przez krajowy organ regulacyjny lub właściwy organ albo nad użyciem wskaźnika zastępczego, takiego jak cena opcji kupna ⁽¹⁸⁾.

c) Gotowość do zapłaty

Uzasadnione mogłoby być określenie maksymalnej kwoty, jaką poszczególne państwa członkowskie byłyby gotowe zapłacić za energię elektryczną w sytuacji kryzysu. Ta maksymalna kwota prawdopodobnie odpowiadałaby wartości niedostarczonej energii dla tych kategorii użytkowników energii elektrycznej, którzy w danym państwie członkowskim są uprawnieni do uzyskania specjalnej ochrony przed odłączeniem. Gdyby cena energii elektrycznej przekraczała tę wartość, zwrócenie się o dostawy energii elektrycznej w ramach mechanizmu pomocy nie leży w interesie państwa członkowskiego. Jednak taka informacja niekoniecznie musi być częścią uzgodnień lub być odzwierciedlona w planach.

2.3.2. Inne kategorie kosztów

Uzgodnienia finansowe powinny obejmować wszelkie inne kategorie kosztów, w tym stosowne i uzasadnione koszty środków określonych z góry (art. 15 ust. 4 rozporządzenia), które będą musiały być objęte godziwą i niezwłoczną rekompensatą. Dodatkowe koszty należy ograniczyć do minimum oraz należy zwrócić uwagę na uniknięcie podwójnego naliczania, ponieważ niektóre elementy dodatkowych kosztów mogą być już uwzględnione w cenie energii elektrycznej.

a) Powiązane koszty przesyłu

Rekompensata powinna pokrywać powiązane koszty przesyłu związane ze zdolnościami przesyłowymi wymaganymi do dostarczenia ilości energii elektrycznej objętej pomocą.

b) Odszkodowania dla odbiorców dotkniętych przymusowymi ograniczeniami dostaw (rekompensata za ograniczenie dostaw)

Inne koszty mogą również obejmować koszty poniesione w związku ze zobowiązaniem do wypłaty rekompensaty w państwie członkowskim, które udziela pomocy, w tym odszkodowań dla odbiorców dotkniętych przymusowymi ograniczeniami dostaw. Tego rodzaju koszty można uwzględnić w wysokości rekompensaty, jeżeli krajowe ramy prawne przewidują obowiązek wypłaty odszkodowania odbiorcom dotkniętym przymusowymi ograniczeniami dostaw, w tym odszkodowania za straty ekonomiczne w dodatku do kosztów niedostarczonej energii elektrycznej. Właściwą metodę obliczeniową należy uwzględnić w uzgodnieniach. Można uzgodnić przeniesienie kosztów faktycznie wypłaconej rekompensaty na podmioty, które wykorzystują energię elektryczną dostarczaną w ramach mechanizmu pomocy w państwie członkowskim otrzymującym pomoc.

Jednakże koszt odszkodowań dla odbiorców dotkniętych przymusowymi ograniczeniami dostaw może zostać pokryty przez rekompensatę wyłącznie wtedy, gdy nie jest uwzględniony w cenie energii elektrycznej, którą musi zapłacić państwo członkowskie zwracające się o pomoc. Państwo członkowskie zwracające się o pomoc nie powinno być zmuszone do dwukrotnej zapłaty rekompensaty z tytułu tych samych kosztów.

⁽¹⁷⁾ W niektórych przypadkach dodatkowa opłata obejmuje „wartość ubezpieczeniową” uwolnionej energii elektrycznej.

⁽¹⁸⁾ Opcje kupna dają nabywcy takich opcji prawo, ale nie obowiązek, zakupu w przyszłości określonej ilości energii elektrycznej po ustalonej cenie. Nabywca opcji płaci premię za prawo do wykonania opcji. W skład opcji wchodzi: kurs wykonania, okres wyceny, sposób rozliczenia oraz premia. Opcje znajdują się w obrocie giełdowym lub mogą być przedmiotem dwustronnych transakcji pozagiełdowych.

c) Koszty postępowań sądowych w państwie członkowskim udzielającym pomocy

Inne koszty mogą również odnosić się do zwrotu wszelkich kosztów wynikających z postępowań sądowych, postępowań arbitrażowych i ugód, jak również wszelkich powiązanych kosztów wynikających z takich postępowań, których stronami są państwo członkowskie udzielające pomocy oraz podmioty zaangażowane w udzielanie takiej pomocy (art. 15 ust. 4 lit. b) rozporządzenia). Jednak taka rekompensata powinna być wypłacana wyłącznie na podstawie dowodu poniesionych kosztów.

W przypadku postępowania z udziałem państwa członkowskiego i podmiotu zaangażowanego w udzielanie pomocy, które dotyczy (niedostatecznej) rekompensaty ze strony państwa członkowskiego otrzymującego pomoc, powinny istnieć zabezpieczenia mające na celu ochronę państwa członkowskiego otrzymującego pomoc. Mogą wystąpić sytuacje, w których dany podmiot i państwo członkowskie, w którym ma on siedzibę, wystąpią na drogę sądową w celu uzyskania wyższej ceny energii elektrycznej lub wyższej rekompensaty dla tego podmiotu oraz będą działać na niekorzyść państwa członkowskiego zwracającego się o pomoc, które nie jest stroną takiego postępowania sądowego. Takich sytuacji należy unikać.

Opisana powyżej sytuacja różni się od sytuacji, w której przedsiębiorstwo działające w państwie członkowskim udzielającym pomocy wszczyna postępowanie sądowe przeciwko podmiotowi w państwie członkowskim otrzymującym pomoc, dotyczące ceny energii elektrycznej lub rekompensaty z tytułu ograniczenia dostaw. W takiej sytuacji przedsiębiorstwo (lub podmiot), które przegra sprawę, byłoby zobowiązane opłacić koszty postępowania.

2.3.3. *Wskazanie metody obliczania godziwej rekompensaty*

Przy obliczaniu godziwej rekompensaty można uwzględnić następujące metody:

- zwykła suma wszystkich mających zastosowanie elementów opisanych w sekcji powyżej,
- wartość pieniądza w czasie: płatność powinna zostać dokonana niezwłocznie. Państwa członkowskie mogą jednak uzgodnić stopę procentową, którą należy zastosować do rekompensaty po upływie realistycznego okresu od udzielenia pomocy oraz po obliczeniu i uzgodnieniu dokładnej kwoty rekompensaty,
- uzgodnienie przez państwa członkowskie, które stosują różne waluty, waluty, w której należy obliczyć i wypłacić rekompensatę, z uwzględnieniem odpowiedniego kursu wymiany.

2.3.4. *Obliczanie rekompensaty z tytułu wszystkich stosownych i uzasadnionych kosztów oraz zobowiązanie do zapłaty rekompensaty*

Istnieje prawdopodobieństwo, że dokładną wysokość płatności na rzecz państwa członkowskiego, które udzieliło pomocy, oraz podmiotów w tym państwie członkowskim będzie można realistycznie obliczyć dopiero po upływie pewnego okresu od dostarczenia energii elektrycznej, o której dostawy zwrócono się w ramach mechanizmu pomocy. W ramach swojego regionalnego lub dwustronnego uzgodnienia państwa członkowskie mogą ustalić podejście do obliczania ceny energii elektrycznej i dodatkowych kosztów oraz realistyczny termin płatności.

Informacje dotyczące ilości faktycznie dostarczonej energii elektrycznej oraz wszelkie inne istotne informacje przydatne przy obliczaniu rekompensaty należy przesłać do odpowiednich osób kontaktowych w państwach członkowskich zaangażowanych w udzielenie pomocy, tak aby każde z tych państw mogło dokonać ostatecznego obliczenia rekompensaty. Informacje te – w zależności od zastosowanego środka – mogą zostać udostępnione przez OSP, OSD, operatora odpowiedzialnego za rezerwy strategiczne, dostawcę lub NEMO. Obliczenie rekompensaty można zlecić innemu wcześniej uzgodnionemu podmiotowi.

2.3.5. *Uzgodnienia dotyczące płatności*

Zasadniczo również w odniesieniu do płatności rekompensaty z tytułu pomocy udzielonej między państwami członkowskimi należy w miarę możliwości zachować oraz stosować procedury dotyczące krajowych płatności i rekompensaty (lub transakcji związanych z bilansowaniem) obowiązujące w państwie członkowskim oraz role i obowiązki mające zastosowanie w tym zakresie. Uzgodnienia pomiędzy państwami członkowskimi powinny koncentrować się na sposobie połączenia lub wdrożenia interfejsu między tymi istniejącymi ramami krajowymi. Charakter pomocy może wymagać nałożenia na państwo członkowskie lub właściwy organ ostatecznej odpowiedzialności finansowej.

2.3.6. *Role i obowiązki: kto płaci komu oraz kto organizuje płatności*

W przypadku gdy w państwie członkowskim udzielającym pomocy nadal można stosować dobrowolne środki po stronie popytu, należy utrzymać dostęp do odpowiedniej platformy i międzyobszarowych zdolności przesyłowych. Nabywca dokonujący zakupu transgranicznego powinien mieć możliwość dokonywania płatności za energię elektryczną w taki sam sposób jak nabywca lokalny, zgodnie z tym, co określono w wytycznych dotyczących bilansowania energii elektrycznej.

W przypadku wprowadzenia ograniczeń dostaw można korzystać z wszelkich istniejących ram prawnych, procedur płatności lub organów odpowiedzialnych za zarządzanie płatnościami w państwie członkowskim udzielającym pomocy lub w razie konieczności dostosować je na potrzeby płatności rekompensaty dokonywanych przez sąsiadujące państwo.

Ostatecznym beneficjentem pomocy jest odbiorca dostaw. W przypadku ograniczenia dostaw dostawca energii elektrycznej zaopatrujący niechronionego odbiorcę dotkniętego ograniczeniami dostaw powinien być pewny kontynuacji płatności, z uwzględnieniem ilości dostarczanych w ramach mechanizmu pomocy. Powinny być one rozliczane na podstawie mechanizmu rekompensaty stosowanego w danym państwie członkowskim. Potencjalne role i obowiązki można rozdzielić zgodnie z opisem w pkt 1.5.

2.3.7. *Opis oraz kroki w ramach procedury płatności*

W zależności od istniejących ram oraz od tego, w jaki sposób państwa członkowskie uzgodniły powiązania między tymi ramami, ustalone procedury należy zawrzeć w uzgodnieniach.

Przy założeniu, że państwa członkowskie angażują się bezpośrednio w kwestie finansowe – a w szczególności w monitorowanie, weryfikowanie i przekazywanie roszczeń po dostarczeniu energii elektrycznej w ramach mechanizmu pomocy – właściwy podmiot w państwie członkowskim udzielającym pomocy oblicza kwotę rekompensaty na podstawie ilości dostarczonej energii elektrycznej, uzgodnionych elementów kosztów i ustalonej metody obliczeniowej oraz przekazuje wniosek o płatność właściwemu podmiotowi w państwie członkowskim zwracającym się o pomoc. Państwo członkowskie, które zwróciło się o pomoc, potwierdza zrealizowane usługi, weryfikuje obliczenia oraz, jeżeli nie ma żadnych zastrzeżeń, dokonuje płatności w ustalonym terminie. Procedury finansowe w obrębie poszczególnych państw członkowskich – takie jak dystrybucja rekompensaty lub naliczanie rekompensaty z tytułu pomocy – są realizowane zgodnie z przepisami krajowymi (np. mogą być stosowane bezpośrednio w odniesieniu do podmiotu oferującego dostawę lub podmiotu dotkniętego ograniczeniami dostaw bądź też mogą być uspołeczniane, tj. dystrybuowane wśród wszystkich odbiorców).

Terminy obliczenia rekompensaty z tytułu pomocy oraz terminy weryfikacji i płatności powinny być zawarte w uzgodnieniach. To samo dotyczy prawa właściwego i możliwości rozstrzygania sporów w przypadku sporu wynikającego z zastosowania mechanizmu pomocy.

3. WNIOSEK

Dzięki rozporządzeniu w sprawie gotowości na wypadek zagrożeń w sektorze energii elektrycznej polityczna wola zapewnienia wzajemnej pomocy pomiędzy państwami członkowskimi nabrała realnego kształtu. Ponadto rozporządzenie podnosi rangę tego rodzaju pomocy – z poziomu koncepcji stosowanej na szczeblu krajowym do poziomu koncepcji ogólnounijnej ochrony bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa osobistego. W celu ochrony bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa osobistego wprowadza ono daleko idące prawa i obowiązki, które odbiorcom energii elektrycznej uprawnionym do uzyskania szczególnej ochrony przed odłączeniem dają pewność i bezpieczeństwo nieprzerwanych dostaw energii elektrycznej. Wytyczne przedstawione w niniejszym dokumencie oferują szereg możliwości, które pozwalają zapewnić funkcjonowanie mechanizmu pomocy, pozostawiając jednocześnie państwom członkowskim swobodę wyboru optymalnych dla siebie rozwiązań.
